

**İSTANBUL
KÜLTÜR SANAT
VAKFI**

**EKONOMİK
ETKİ**

ARAŞTIRMASI

ARALIK 2012

İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI
EKONOMİK ETKİ ARAŞTIRMASI
ARALIK 2012

**İSTANBUL
KÜLTÜR
SANAT VAKFI
EKONOMİK ETKİ
ARAŞTIRMASI**

ARALIK 2012

Bu rapor,
İstanbul Kùltür Sanat Vakfı'nın
kùltür politikaları geliştirme
projeleri kapsamında
hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1	YÖNETİCİ ÖZETİ	07
2	GİRİŞ	12
3	İKSV HAKKINDA	15
4	EKONOMİK ETKİ ARAŞTIRMASI	16
4	1 ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE KAPSAMI	16
4	2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ: EKONOMİK ETKİ ANALİZİ	18
5	ULUSLARARASI ÖRNEKLER	22
6	İSTANBUL VE TÜRKİYE'NİN KÜLTÜR ÜRETİM VE TÜKETİM YAPISI	28
7	İKSV 2011 YILI ETKİNLİKLERİNİN YARATTIĞI EKONOMİK ETKİ	32
7	1 EKONOMİK ETKİ DEĞERİ	32
7	2 KAMUSAL DEĞER: VERGİ VE İSTİHDAM	34
7	3 MEDYA DEĞERİ	36
7	4 GENEL DEĞERLENDİRME	38
8	SONUÇ VE ÖNERİLER	40
9	EKLER	43
10	KAYNAKÇA	46

1 YÖNETİCİ ÖZETİ

Kültür ve sanat, eğitsel işlevi olan, toplumları bütünleştiren, kentlerin marka değerini artıran, yaratıcılığı ve tasarımı besleyen, kent ekonomisine doğrudan, ülke ekonomisine ise diğer sektörlerle etkileşimde bulunarak dolaylı katkı sağlayan bir faaliyet alanıdır. Kültürel etkinlikler aracılığıyla yaratılan sosyal ve ekonomik değer oldukça yüksektir.

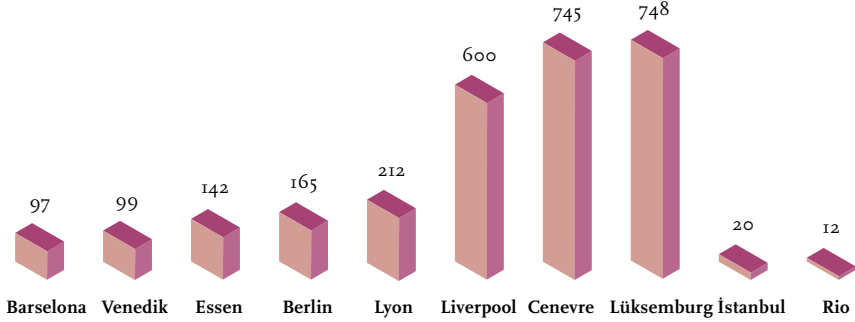
Kâr amacı gütmeyen kültür-sanat kurumları, sanat dünyasına ve izleyicilerinin kültürel birikimlerine katkı yapmakla beraber aynı zamanda istihdam yaratarak, vergi ödeyerek, etkinlikler için harcama yaparak ve katılımcıların bilet ücreti dışındaki harcamalarını tetikleyerek mahalli ekonomiye de katkıda bulunmaktadır. Sadece ekonomik açıdan düşünüldüğünde bile kamunun verdiği teşviklerin karşılığını fazlasıyla geri aldığı bir alanla karşı karşıya olduğumuz açıktır.

Kültür ekonomisinin genel ekonomideki payı büyüdükçe potansiyelini anlama ve geliştirme çabaları da artmaktadır. İKSV'nin öncülüğünde yürütülen ekonomik etki araştırması, Türkiye'de bu alanda gerçekleştirilen ilk çalışmadır. Söz konusu araştırma, İKSV'nin 2011 yılında düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerinin ekonomik etkisini somut bir şekilde ortaya koymayı ve Türkiye'de kültürel faaliyetlerin ekonomik getiri sağlayacak yönünün açığa çıkarılması için ihtiyaç duyulan kamusal desteğe ilişkin temel politika önerilerini sunmayı amaçlamaktadır.

İstanbul son yıllarda kültür-sanat faaliyetlerinin üretimi ve tüketimi açısından önemli bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bugüne kadar kâr amacı gütmeyen kültür ve sanat kurumlarının öz kaynakları ve sınırlı altyapıları ile gerçekleştirdiği etkinlikler, İstanbul'u kültür başkenti yapan süreci hazırlama yolunda atılmış doğru adımlardır. Ancak İstanbul'un bu alandaki iddiasını sürdürebilmesi ve dünya kültür metropolleri seviyesine gelebilmesi için, kültüre yatırım düzeyinin yanı sıra erişim ve katılım imkânlarının da planlı bir şekilde artırılması gerekmektedir.

Dünyanın kültür-sanat alanında başı çeken ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye, kültür-sanat üretim ve tüketim oranları açısından henüz beklenen düzeye erişmemiştir. Bu nedenle kamu, söz konusu alana destek vermek üzere daha etkin bir rol oynamalı, kültür harcamalarına düzenli şekilde ödenek ayırmaya öncelik vermelidir. Gelişmiş ülkelerde fiziki ve beşeri sermaye stoku daha yüksek olmasına rağmen devlet (merkez ve yerel idareler kanalı ile) kültür ve sanat üretimine destek olmaya devam etmektedir. Bu ülkelerde devletin kültür harcamalarının milli gelire oranı %0,3 ile %0,5'i arasında iken Türkiye'de bu oran sadece %0,1'dir. Türkiye'de kültürel yatırımlara yapılan doğrudan devlet desteği, Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır. Avrupa'da kişi başına aktarılan kamu kaynağının, nüfusun 1 milyon kişiyi aştığı kentlerde ortalama 58 avro olduğu saptanmıştır. Bu rakam İstanbul için 20 avrodur.

Kültürel Yatırımlara Doğrudan Aktarılan Kamu Kaynağı (Avro)

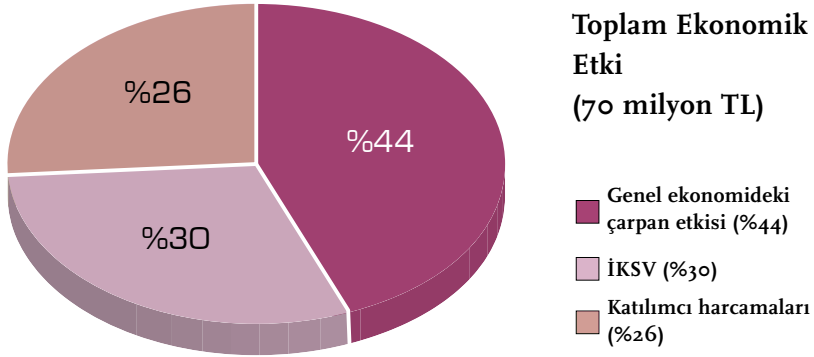

Kaynak: Ineum Consulting raporu, 2009.

İKSV'nin 2011 yılında düzenlediği etkinliklere 400.000'den fazla izleyici, yaklaşık 10.000 yabancı konuk katılmış, etkinliklerin düzenlendiği bölgelerde katılımcılar tarafından 17,3 milyon TL'lik bilet dışı harcama yapılmıştır.

İKSV 2011 yılı etkinliklerinin tetiklediği doğrudan ve dolaylı harcamalar toplamı 38,3 milyon TL'dir; bu miktar ekonomi genelinde 31,7 milyon TL'lik ek gayrisafi katma değer yaratmıştır.

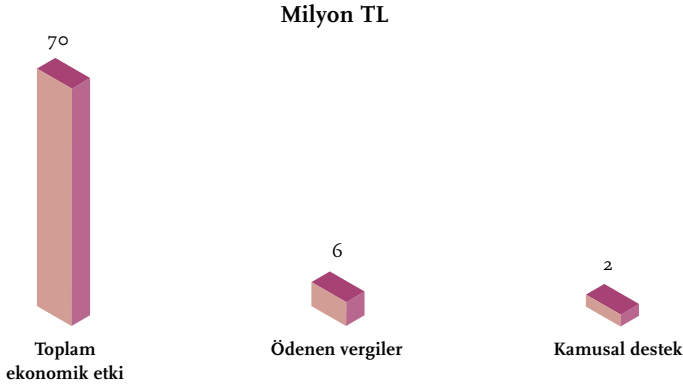
Tüm değerler toplandığında İKSV etkinliklerinin 70 milyon TL'lik ekonomik etki yarattığı görülmektedir ki bu değer yıllık ciroları 40 milyon TL'nin altında kalan küçük ve orta ölçekli işletmeler diye tanımlanan KOBİ'lerden neredeyse 2 kat daha fazladır.

İKSV'nin doğrudan ödediği vergiler, etkinliklerde katılımcılar tarafından yapılan bilet dışı harcamalar üzerinden alınan KDV ve etkinlik mahalindeki cirosu artan işyerlerinin ödedikleri gelir vergisi, kamu gelirleri açısından önemlidir. 2011 yılında kamu İKSV'ye 2 milyon TL mali destek sağlamış ancak söz konusu desteğin 3 katı kadar vergi geliri elde etmiştir. Bu kazançta cirosu artan işyerlerinin gelir vergisi dahil değildir¹. Kamu, verdiği mali desteğin karşılığını fazlasıyla vergi kazancı olarak geri almıştır.

İKSV etkinlikleri yazılı ve görsel medyada sıkça yer almaktadır. Bunun yanı sıra etkinliklere katılan yabancı konuklar, İstanbul deneyimlerini takipçileri ile sosyal medya ve internet üzerinden de paylaşmaktadırlar. İKSV 2011 yılı etkinliklerinin medya sponsorlukları bedeli toplam 15 milyon TL'dir. Yıl boyunca ulusal ölçekte yazılı ve görsel basında çıkan tüm haberlerin reklam eşdeğeri ise haber takip ajansı Ajanspress'in verilerine göre yaklaşık 180 milyon dolara denk gelmektedir. Ancak bu tutar çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir. Medya değeri hem kamu hem de sponsor kurumlar için önemlidir.

¹ Etkinlik mahalindeki işyerleri ile anket çalışması yapılmadığından ciro artışı bilgisi mevcut değildir.

Etkinliklerden elde edilen kamusal kazancın vergisel boyutunun yanı sıra istihdam boyutu da vurgulanmalıdır. İKSV 2011 yılında, dönemsel olarak çalışanlarla birlikte yaklaşık 200 kişiyi istihdam etmiş, etkinlikler süresince 1.000'e yakın genç, gönüllü olarak çalışmıştır. Gönüllü olarak çalışan gençler, ileride işgücü piyasasına katıldıklarında kullanabilecekleri çeşitli beceriler kazanmaktadır.

Kültür-sanat etkinliklerinin yarattığı mahalli ekonomik değer daha fazla kamu desteği talep etmeyi haklı kılmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamı dışında olmasına rağmen kültür-sanat etkinliklerinin sosyal fayda, toplumsal bütünleşme ve eğitsel yönlerinin de altı çizilmelidir. Bu tür etkinliklerin İstanbul'un marka değerine, Türkiye'nin tanıtımına, turizme, nitelikli işgücü istihdamına, kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik katkısı, doğrudan ekonomik katkıdan çok daha fazladır.

Türkiye'de kültürel faaliyetlerin gelişiminin sağlanması ve ekonomik getiri sağlayacak yönünün açığa çıkarılması için kamu tarafından uygulanması tavsiye edilen temel politikalar şunlardır:

Kültür alanına yönelik kamusal teşvikler, doğrudan mali destek ya da etkinlik izleyici sayıları üzerinden hesaplanan bir mekanizma ile düzenlenebilir.

Kültür ve sanat alanında faaliyet gösteren vakıfların tedarikçilere ödedikleri KDV miktarlarını geri alabilmelerine yönelik bir çözüm bulunmalıdır. Kültür-sanatla ilgili yatırımlarda KDV ödenmemesi gibi bir çözüm de yaratılabilir.

Sponsorluk harcamalarının vergisel açıdan gider yazılması olanağı sağlanmalıdır.

Milli Piyango gelirlerinin bir bölümü kültür ve sanat etkinliklerinin desteklenmesi için tahsis edilebilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın genel bütçe içindeki payı %0.5'ten en az %1'e yükseltilmelidir.

Dünyadaki örneklerle bakılarak Türkiye için oluşturulabilecek özgün yapılanmalar tartışılmalıdır. Kamu, kültürel faaliyetler alanlarında üretim veren özel kurumlara, sivil toplum kurumlarına, gönüllü örgüt ve kişilere, söz konusu kurumların kendi çabaları ile yarattıkları özel sektör fonlarına eşit miktarda ya da oranda parasal kaynak aktarabilir. Bu tarz bir kaynak tahsis yöntemi hem kamusal fonların kurumlar arası adil dağılımına katkıda bulunacak hem de kurumları daha çok özel sektör desteği bulmaya özendircektir.

İKSV'nin Türkiye'nin tanıtımına, İstanbul'un marka değerine büyük katkısı vardır. Bu nedenle Başbakanlık Tanıtma Fonu tarafından daha da geniş olanaklarla desteklenmelidir. Fonun amacının yerine getirilmesi yönünden, İKSV'nin desteklenmesi, kaynak kullanımı açısından en iyi seçeneklerden biridir.

Yerel yönetimlerin yaşam kalitesini yükseltecek kültürel, sanatsal ve eğitsel faaliyetlerde daha etkili rol oynayarak bu tür görevleri üstlenmeleri giderek benimsenmekte ve yaygınlaşmaktadır. İKSV bir yerde yerel yönetimlerin bu görevlerini yerine getirdiğinden yerel yönetimlerin katkıları, en azından parasal olmayan katkıları artırılmalıdır.

2 GİRİŞ

Küresel ekonominin getirdiği yeni rekabet ortamı karşısında merkezi ve yerel yönetimler, imajları ile birlikte sosyoekonomik performanslarını da güçlendirmenin temel araçlarından birini kültür olarak görmekte, kültür politikalarını giderek daha çok önemsemektedirler. Avrupa’da İspanya, İngiltere, Almanya, Fransa gibi pek çok ülkenin önceliği “gayrimenkul odaklı kalkınma” projeleri yerine, erişim, toplumsal bütünleşme ve sosyal faydaya dayalı “kültür odaklı kentsel gelişim” projelerine verdiği görülmektedir. Bu ülkelerde kültürel yatırımlar ile işsizliğin arttığı bölgelerde kentsel canlanma ve dönüşüm yaratılmaya çalışılmaktadır. Bilbao, Glasgow ve Liverpool, kültür odaklı kalkınma stratejisini başarı ile uygulayan örnek kentlerdendir ve pek çok kent yönetimine esin kaynağı olmuşlardır. Kültür odaklı projeler, kentsel istihdam, genç nesillerin toplumla bütünleştirilmesi, yeni ekonomik kalkınma alanları yaratılması, yeni çekim merkezleri oluşturulması ve her şeyden önemlisi kentlilerin kültürel hayata katılımlarının artırılması suretiyle hayat kalitelerinin yükseltilmesi amaçlarını gütmektedir.

İstanbul’un kültür turizmi için bir çekim merkezine dönüşmesi ve yabancı misafirlerin hem tekrar gelmelerinin sağlanması hem de konaklama sürelerinin uzatılabilmesi için kültürel mirasın korunmasının yanı sıra, kaliteli sanatsal etkinliklerin sunulabilmesine de önem verilmelidir. Bugün dünyada kültür turizminde öne çıkan kentler, kültürel etkinliklere ve altyapılarına yatırım yapan kentlerdir. İstanbul’da yılın farklı dönemlerinde hoş zaman geçirilmesine yönelik yeni kültürel mekânların yaratılması, kültür ve sanat etkinliklerinin sayısı ve çeşidinin artırılmaya çalışılması kültür turizminin gelişimi açısından önem taşımaktadır. İstanbul kültür turizminde büyük potansiyele sahiptir.

Türkiye’ye kültür turizmi için gelen turistlerin diğer turistlere göre daha fazla harcama yaptıkları görülmüştür. 2006 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hazırlanan “Türkiye Turizm Stratejisi 2023” adlı belgeye göre Cumhuriyet’in 100. yılı olan 2023 yılında; 63 milyon turist, 68 milyar dolar dış turizm geliri ve yabancı turist başına 1.350 dolar gelir hedeflenmektedir. 2023 yılında turist başına 1.350 dolar gelire ulaşılması hedefleniyorsa, doğru kültür politikalarının oluşturulmasına öncelik verilmelidir.

İstanbul kültür-sanat alanında özellikle son on-on beş yıldır önemli bir değişim yaşamaktadır. İKSV tarafından 40 yıldır düzenli bir şekilde gerçekleştirilen kültür-sanat etkinliklerine her yıl yüz binlerce izleyici katılmaktadır. Kültür alanındaki bu dinamizm katlanarak artacak bir potansiyele sahiptir.

İstanbul’un önemli bir kültür ve sanat çekim merkezi haline gelmesinin arkasında kuşkusuz her geçen gün artan kültür yatırımları bulunmaktadır. Gerek yerel yönetimler gerekse de özel sektör özellikle son on yıldan bu yana kültür alanında önemli yatırımlar gerçekleştirmektedir. İstanbul’un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi ile ivme kazanan bu gelişmeler sevindirici olmakla beraber yeterli değildir. Bugüne kadar İKSV başta olmak üzere kâr amacı gütmeyen kültür sanat kurumlarının tamamen öz kaynakları ve sınırlı altyapıları ile gerçekleştirdikleri etkinlikler, İstanbul’u dünya kültür metropolleri seviyesine getirebilmek için atılmış doğru adımlardır. Ancak İstanbul’un bu alandaki iddiasının sürdürülebilmesi için kültür yatırım düzeyinin ve tüketiminin daha da yükselmesi gerekmektedir. Böyle bir hedefin gerçekleşebilmesi için kültür alanında yapılan yatırımlara ve etkinliklere yönelik teşvik mekanizmalarının öneminin kavranması ve yatırım etkilerinin doğru bir şekilde tespit edilmesi, etkinliklere erişim ve katılım imkânlarının artırılması gereklidir. Kültüre yapılan yatırımların hacmini artıracak mekanizmaların devreye girmesiyle birlikte İstanbul’un dünya kültür başkentliği vizyonu sürdürülebilirlik kazanacaktır.

Bugüne kadar Türkiye’de herhangi bir araştırma kapsamında ne kâr amacı gütmeyen kültür-sanat kurumlarının izleyici sayıları tespit edilip yaptıkları harcamalar belirlenmiş, ne de bu harcamaların ekonomik etkilerinin ne olduğu ölçülmüştür. Oysa her bir kurum ya da etkinlik için yapılacak ekonomik etki analizi sayesinde, gelişmekte olan kültür ve sanat alanının daha fazla teşvik alabilmesi için sebepler verilerle birlikte ortaya konabilecektir. Elbette bu kurumların katkısı sadece izleyici harcamalarıyla da sınırlı değildir. Kurumlar etkinlikleri gerçekleştirmek için yaptıkları harcamalar ve istihdam ettikleri çalışanlarla da hem kültür ve sanat ekonomisine hem de genel olarak ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır. Tiyatroya gelen izleyicilerin yandaki lokantada yemek yemesi, arabasını park etmesi, hediyelik eşya dükkânından ürün alması, şehir dışından gelindiğinde oluşan konaklama masrafları gibi dolaylı harcamaların ekonomiye katkısı önemlidir.

İKSV öncülüğünde yürütülen ekonomik etki araştırması, konusunda bir ilk olmakla birlikte kültür-sanat kurumlarına da kendi etkinlikleri ile ilgili benzer etütler yapmaları konusunda yöntem sunacaktır.

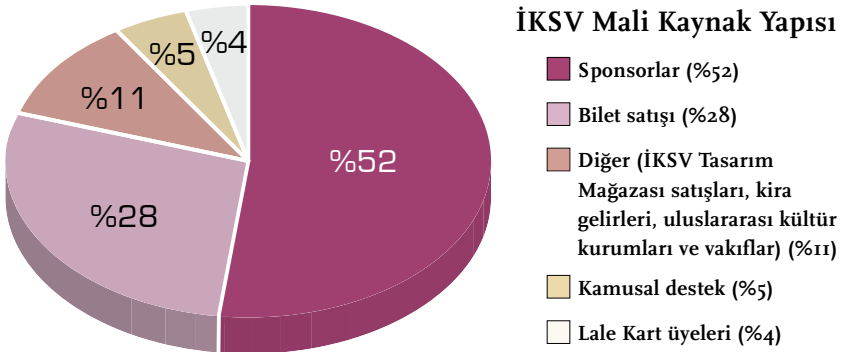
3 İKSV HAKKINDA

İKSV, dünyadaki kültür ve sanat üretiminin seçkin örneklerini, yeni girişimleri ve değişik akımları İstanbul'daki sanatseverlere sunmak, Türkiye'nin kültürel zenginliğini dünyaya tanıtmak ve İstanbul'u uluslararası kültür-sanat platformunun önemli merkezlerinden biri haline getirmek amacıyla, 1973 yılında Dr. Nejat F. Eczacıbaşı önderliğinde kurulmuştur.

İKSV'nin temel amaçları, İstanbul'u dünya kültür-sanat başkentleri arasında ön sıralara taşımak, kültür ve sanat yoluyla ulusal ve evrensel, geleneksel ve çağdaş değerler arasında sürekli ve kalıcı bir etkileşim sağlamak ve kültür politikalarının oluşturulmasında etkin rol oynamak olarak tanımlanmıştır. Çalışma alanları ise Türkiye ve yurtdışında düzenlediği festival, bienal ve etkinliklerin yanı sıra, geleneksel sanat ve kültürel mirasın korunması, farklı disiplinlerde sanatsal üretimin sağlanması ve kültür politikalarının geliştirilmesidir.

Kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan İKSV'nin gelir yapısının temel ögesi, özel sektör kuruluşlarının desteğidir. Vakfın gelir yapısının diğer unsurları ise Lale Kart programı, bilet ve kira gelirleri, İKSV Tasarım Mağazası satışları ve kamu kurumları ile uluslararası destekçi, kültür kurumları ve vakıfların katkılarıdır. İKSV'ye kamu katkısı sağlayan ana kurumlar Kültür ve Turizm Bakanlığı ve proje bazında Başbakanlık Tanıtma Fonu Kurulu'dur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri de dış donatım ve mekân tahsisi gibi konularda İKSV'ye destek vermektedir.

İKSV Mali Kaynak Yapısı

4 EKONOMİK ETKİ ARAŞTIRMASI

4 1 ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE KAPSAMI

Genelde politikacılar ve kültür-sanat etkinliklerine fon sağlayanlar, kültürel yatırımların ve etkinliklerin sadece kanıtlanabilir etkisi ile ilgilenmektedirler. Ancak kültürel etkinlikler soyuttur, öznel bir deneyim oluştururlar. Deneyim ürünü oldukları için kullanım değerleri yoktur. Sadece parasal akımları dikkate alan bir değerlendirme yöntemi ile kültürel etkinlikleri değerlendirmek yetersiz olur. Kültürel etkinliklerin, parasal ve parasal olmayan tüm faydaları dikkate alınarak değerlendirilmesi daha gerçekçi bir yaklaşımdır.

ABD’de ve Avrupa’da kültür ve sanat yatırımlarının etkileri konusunda yapılan araştırmalar, kültür ve sanata yapılan yatırımların istihdam yaratma, refah büyümesi sağlama gibi ekonomik sonuçları da beraberinde getirdiğini göstermektedir. Sanat yatırımları kentlerin cazibesini ve hayat kalitesini yukarı çekmek konusunda da çok önemli rol oynamaktadır. Kültür ve sanatın kentlere estetik, toplumsal ve ekonomik anlamdaki etkilerini göz önüne alan kültür yatırımcıları, finansman sağlayıcıları ve kültürü fonlayan kurumlar, kültür ve sanat yatırımlarının devamlılığını sağlama yönündeki kararlarında istikrarlı olabilmektedir.

Araştırma İKSV’nin 2011 yılında düzenlediği tüm kültür ve sanat etkinliklerinin ekonomik etkisini somut bir şekilde ortaya koymayı ve öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Ekonomik etkinin ortaya konulması, İKSV kadar diğer kültür sanat kurumlarının yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı için de önem arz etmektedir, çünkü bulgular kültürel etkinliklerin yarattığı mahalli ekonomik katma değerın altını çizicek, kültür ve sanat etkinliklerine aktarılacak kamusal kaynağın etkin tahsisine olanak sağlayacak bir zemin oluşturacaktır.

Çalışma coğrafi olarak İKSV’nin kültür ve sanat etkinliklerini düzenlediği Beyoğlu, Şişli, Kadıköy, Fatih ve Eyüp Belediyelerini kapsamaktadır.

İKSV Etkinliklerinin Başlıca Aktörleri

İKSV etkinlikleri çeşitli gruplar ile etkileşim içerisindedir. Söz konusu etkileşimler doğrudan ya da dolaylı olabilmekte, etkinliklerin hem sosyal hem ekonomik potansiyellerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kültür ve sanat etkinliklerinin yarattığı toplam değer aslında ekonomik değerden daha yüksektir. Kültür ve sanat ile ilgili faaliyetlerin toplumsal refah için büyük önem arz eden sosyal ve eğitsel değeri, kenti turistler için bir cazibe merkezi haline getirmesini de içeren tanıtım ve marka değeri araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmanın bir sonraki adımı, diğer değerleri de inceleyip ekonomik etki analizine dahil etmek olacaktır.

Toplam Değer

Ekonomik Değer			Sosyal fayda değeri	Medya değeri	Tanıtım ve marka değeri	Kamusal değer
Doğrudan ekonomik etki	Dolaylı ekonomik etki	Genel ekonomideki çarpan etkisi				

4 2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ: EKONOMİK ETKİ ANALİZİ

Çalışmanın yöntemi olarak “ekonomik etki analizi” (Economic Impact Analysis) seçilmiştir. Ekonomik etki analizi, Avrupa ve ABD akademik çevrelerinde kültürel etkinliklerin ekonomik etkilerini ölçümlemede sıkça kullanılan bir yöntemdir.

Kültürel bir etkinliğin bölgesel ekonomiye etkisini ölçmek için etkinliğin ne tür bir gelir yarattığı önemlidir. Eğer yaratılan gelir, bölgeye dışarıdan gelen gelir şeklinde olursa (diğer bölgelerden gelen izleyiciler, etkinlik olmasaydı evinde oturup hiçbir harcama yapmayacak olan izleyiciler, yabancı konuklar vb.) kültürel etkinliğin bölge ekonomisine net bir katkısı var denilir; eğer yaratılan gelir sadece bölge içerisinde bir gelir oluşturuyorsa (örneğin etkinliğe gelen kişi zaten orada ikamet ediyorsa; etkinliğe katılmasaydı, sinemaya gidecekti ve yine harcamasını o bölgede yapacaktı gibi) kültürel etkinliğin net bir ekonomik katkısı yoktur denilir. Etkinlik sadece bölge içerisindeki gelir dağılımını etkileyecektir, toplam gelir düzeyini artırmayacaktır.

Kültür ve sanat etkinliklerinin 4 türlü ekonomik etkisinden bahsetmek mümkündür:

a) Doğrudan Etki (Direct Impact)

Kültürel yatırımların doğrudan etkisi, yarattıkları istihdam ve gelir ile ölçülür. Kültürel etkinlik düzenleyen kurumlar yeni iş imkânları yaratır, istihdam artar. Öte yandan etkinlik sayısı ve çeşidi arttıkça izleyici sayısı artar, izleyici harcamalarında da bir artış gözlemlenir. Etkinliklerin artması ile beraber sponsorluk harcamaları ve diğer kurumsal harcamalar da artar. Bölgede atıl işgücü ve kapasite varsa kültürel etkinliklerin uyaracağı ilave talep ile ekonomiye katkı sağlanır.

b) Dolaylı Etki (Indirect Impact)

Kültürel yatırımlar dolaylı olarak birçok sektör ile etkileşim içindedir. Kültür ekonomisi önemli bir turizm aracı haline gelerek turizm, eğlence, otelcilik ve gastronomi gibi sektörlerle doğrudan, imalat, kamu, inşaat gibi diğer sektör kollarına da dolaylı olarak etki etmektedir. Kültür ekonomisi yaratıcı endüstriler ile beraber düşünüldüğünde, diğer ihracat kalemlerini ilgilendiren sektörler de (tekstil, elektronik eşya, hediyelik eşya) hesaba katılmalıdır.

c) Çarpan Etkisi (Multiplier Effect)

Kongreler, sanat organizasyonları, festivaller gibi kültür odaklı etkinliklerin, bölge ve ülke ekonomilerine doğrudan ve dolaylı yansımaları bulunmaktadır. Kültür ürünleri kültürel olmayan sektörler için ara girdi üretimini de kapsar.

Kültürel etkinliklerin çarpan etkisi özü itibariyle iktisat literatüründeki Keynesyen çarpan mekanizması ile aynıdır. Harcamalardaki artış milli geliri artırır, ancak milli gelirdeki artış harcamalardaki artıştan fazla olur. Harcamalardaki artış ile milli gelirdeki artış arasındaki ilişkiye çarpan katsayısı denilir. Genel ekonomide harcamalar, milli gelir ve istihdam düzeyinde geniş etkiler yapar. Örneğin festivallere katılan izleyiciler, özellikle yabancı konuklar, sadece o etkinliğe katılmakla kalmaz, mağazalardan alışveriş eder, otellerde konaklama yapar, lokantalarda yemek yerler. Birinci aşamada, ziyaretçilerin ve turistlerin yaptığı harcamalar, ekonomide konaklama tesisleri, dükkânlar, lokantalar, ulaştırma işletmeleri vb. kuruluşlar için doğrudan gelir etkisi yaratır. Doğrudan gelir elde eden birimlerin yaptıkları harcamalar ise dolaylı gelirleri oluşturur. Kişisel gelirlerin yükselmesine paralel olarak artan tüketim harcamaları ekonomide uyarılmış etkiler yaratarak bir canlanmaya neden olur. Harcamalardaki değişim gelir değişimine, gelirdeki değişim tekrar harcamalardaki değişime dönüşür. Bu süreç nihai uyarılmış milli gelir değerinin çok düşük bir düzeye gelmesine kadar devam eder.

Çarpan katsayısı ülkelere, bölgelere ve endüstrilere göre farklılık göstermektedir.

Kültür ile ilgili faaliyetler sektörünün çarpan katsayıları ülkelerarası karşılaştırma

Ülkeler	Çarpan Katsayıları
Norveç	1,3
Hollanda	1,2
İsviçre	1,4
İspanya	1,3
İngiltere	1,2
ABD (Pennsylvania Eyaleti)	1,9
ABD (Teksas Eyaleti)	3,2
Türkiye	1,7

Kaynak: TÜİK 2002 *Girdi Katsayıları Matrisi*; Bowitz, Ibenholdt 2009 s:5; Getty Conservation Institute 1998, s:33; Scherer, Strauf, Bieger, 2002, s:7; Lord, Strauss, 1998, s:269; LLop, Arauzo, 2007, s:13; Adams, Sapsford, Southern, 2008, s:14.

Türkiye’de kültürel yatırımların genel ekonomide yarattığı çarpan etkisi ile ilgili bir çalışma Ş. Zeynep Ekşioğlu tarafından 2012 yılında yapılmıştır.² Girdi çıktı analizi yöntemi ile Türkiye için kültür ile ilgili faaliyetlerin genel ekonomi için sektörel çoğaltan katsayısının 1,7, marjinal istihdam katsayısının 0,37, marjinal gayrisafi katma değer artış katsayısının da 0,82 olduğu hesaplanmıştır. Diğer bir ifade ile kültür ile ilgili faaliyetler ekonomideki diğer sektörlerin üretimini uyarması yönünden etkilidir; 1 birimlik kültürel ürün üretim artışı için ekonomide doğrudan ve dolaylı olarak toplam 1,72 birimlik girdiye (ara mala) ihtiyaç duyulmaktadır. Kültürel ürün üretimi için gerekli olan ara mallar enerji, sigortacılık, ulaşım, seyahat acenteleri faaliyetleri, basım yayım, posta, telekomünikasyon vb. gibi sektörlerden elde edilmektedir.

Kültür ile ilgili faaliyetlerin emek yoğun yapısı istihdam artışına yol açmaktadır. Marjinal istihdam katsayısının 0,37 olduğu düşünülürse, 100 TL’lik bir üretim genel ekonomide ek olarak (marjinal) 37 TL’lik istihdam ve 82 TL’lik gayrisafi katma değer yaratacaktır.

d) Bölgesel Gelişim

Kültürel yatırımlar, kültür ve sanat etkinlikleri bölgeyi daha yaşanılır, keyifli ve cazip hale getirir. Bölgedeki dinamizm orada yaşama ve çalışma arzusu uyandırır ve bölgenin itibarının yükselmesini sağlar. Belli bir bölgede başlayan ekonomik gelişme giderek yoğunlaşır. Ölçek ekonomisinden ve olumlu dışsallıklardan yararlanmak isteyen şirketler aynı bölgede toplanma eğilimi gösterirler. Şirketler yönetim merkezlerini daha canlı ve yaratıcı olan bölgeye kaydırmayı tercih ederler. Gelişen bölge diğer durağan bölgelerden aktif iş gücü göçü ve sermaye transferi almaya başlar. Kalifiye işçi göçü bölgedeki işgücü potansiyelini artırır.

2 Kültürel Sermaye ve Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişkinin Girdi Çıktı Analizi ve Fayda Maliyet Analizi Yöntemleri ile Türkiye için Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi, Finans ve Bankacılık Bölümü.

5 ULUSLARARASI ÖRNEKLER

Kültür ve sanatın ekonomik etkisinin ölçümüne yönelik gerek akademik gerekse Birleşmiş Milletler Ticaret ve Geliştirme Konseyi (UNCTAD), Dünya Bankası gibi uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılan çalışmaların zaman geçtikçe sayısının artıyor olması kültürün ekonomik kalkınmada önemsendiğinin bir göstergesidir. Bu çalışmalardan bazılarının sonuçları da aşağıda özetlenmiştir. Detaylı bilgiye kaynakça bölümünden ulaşılabilir.

ABD

ABD’de Americans for Arts derneği tarafından 2005 yılında yayımlanan “Arts and Economic Prosperity III” adlı raporda ulusal düzeyde her 1 dolarlık kültür ve sanat yatırımının kamuya 7 dolarlık vergi geliri kazandırdığı savunulmaktadır. Raporda kamunun kâr amacı gütmeyen kültür ve sanat kurumlarına aktardığı 4 milyar dolarlık desteğin, yerel, eyalet ve merkezi yönetim bütçelerine toplam 30 milyar dolarlık vergisel kazanç yarattığı belirtilmektedir.

Pew Araştırma Merkezi 2009 yılında Americans for the Arts derneği için hazırladığı bir raporunda ABD için her 1 dolarlık kültürel yatırımın 5 dolarlık çarpan etkisi yarattığına ve doğrudan ve dolaylı harcamalar ile birlikte, toplam 166 milyar dolarlık bir ekonomi oluşturduğuna işaret etmiştir. Bir başka çalışmada ABD’de kültür turizminin yoğun olduğu Güney Carolina eyaletinde kültür turizminden 640 milyon dolar gelir sağlandığı, her 1 dolarlık harcamanın 1,72 dolar gelir yarattığı iddia edilmiştir.

HOLLANDA

Hollanda hükümeti 1997’de kamunun tarihi eser onarım çalışmaları için mülk sahiplerine sağladığı hibenin genel ekonomide yarattığı etkiyi ölçmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada kamunun 2,78 dolarlık hibesine karşılık 1,10 dolar vergi kazancı elde ettiği (onarım için kullanılan mal ve hizmet bedeli üzerinden KDV, gelir vergisi) hesaplanmıştır.

İNGİLTERE

İngiltere’de en kapsamlı akademik çalışma Allen ve Shaw tarafından 2000 ve 2002 yılları arasında yapılan, 137 sanat festivalinin ekonomik etkisinin incelendiği çalışmadır. Çalışma sonucunda 100 sterlinlik festival harcamasının genel ekonomide 249 sterlin harcamayı uyardığı, festival izleyicilerinin yaptıkları harcamaların ise 199 sterlinlik bir ekonomik etki yarattığı hesaplanmıştır.

İngiliz Sanat Konseyi’nin (Arts Council) 2004 yılında İngiltere’deki tiyatroların ekonomik etkileri üzerine yaptırdığı çalışmaya göre; Londra dışındaki 259 tiyatroların genel ekonomiye katkısı 2,6 milyar sterlindir. Bu katkı, kamu sektörünün Londra dahil tüm tiyatrolara yaptığı 121,3 milyon sterlinlik teşvik üzerinden sağlanmıştır. İngiltere’de tiyatrolar 100 milyon sterlini sadece KDV olarak ödemişlerdir. Genel ekonomide yarattığı çarpan etkisi 1,5 olarak hesaplanmıştır.

İngiltere’de bölgesel dönüşüm ile ilgili en başarılı örnek Tate Modern Müzesi olmuştur. 2001 yılında McKinsey & Company tarafından Tate Modern Müzesi için yapılan ekonomik etki araştırmasının sonuçlarına göre, müze, kuruluşunun ilk yılı olan 2011’de, 5,25 milyon ziyaretçi çekmiş, daha sonraki yıllarda ise yıllık ziyaretçi sayısı 5 milyon kişinin altına hiç düşmemiştir. Tate Modern Müzesi bağlı olduğu Southwark Belediye’sine yıllık 50-70 milyon sterlin arası bir ek gelir getirmektedir. Açılışından beri bölgede dolaylı olarak 3.000 kişiye istihdam yaratmıştır. Raporda bütün ekonomik etkiler dikkate alındığında, (yükselen gayrimenkul değerleri, yeni açılan otel ve lokantalar vb.) müzenin Londra’ya yıllık 100 milyon sterlin katkısı olduğu tahmin edilmektedir.

AVUSTURYA

Erasmus Üniversitesi'nin 2005 yılında hazırladığı bir raporda kültürel yatırımların, 10 farklı Avrupa şehrindeki ekonomik etkisi, istatistiksel veriler ve ilgili kişi ve kurumlar ile yapılan anket sonuçları değerlendirilerek tespit edilmeye çalışılmıştır. Rapordan çıkan sonuçlara göre kültürel yatırımlardan en çok fayda sağlayan şehir Avusturya'nın başkenti Viyana'dır. Viyana'da kültür ekonomisi ve yaratıcı endüstriler çok gelişmiştir. Viyana ufak bir şehir olmasına rağmen (1,6 milyon nüfus) yılda 13 milyon turist ağırlamaktadır. Yılda 1 milyon turist sadece klasik müzik konserlerini dinlemeye gelmektedir. Şehirdeki iş gücünün %14'ü kültür alanında ve yaratıcı sektörlerde çalışmaktadır. Viyana her yıl federal bütçe aktarımına ek olarak yerel yönetimden de bütçenin %2'si kadar destek almaktadır. Toplam devlet desteği milli gelirin neredeyse %0,89'u kadardır.

FRANSA

Metz yerel yönetimi Pompidou Müzesi için 70 milyon avro harcamış, her yıl da 10 milyon avro ödenek aktaracağını taahhüt etmiştir. Yerel yönetim, dünyaca bilinen Pompidou Müzesi'nin bir şubasını açarak Metz'i pazarlamak, bölgenin uluslararası kimliğini öne çıkarmak ve daha fazla turist çekmek istemiştir. Amaç Metz ve Lorraine bölgesinin ekonomik gelişimine katkıda bulunmak ve bölge imajını değiştirmek, tekstil ve demir çeliğe dayalı ekonomiyi hizmet sektörüne dayanan bir model ile çeşitlendirmektir. Müzenin açılışının ilk iki ayında 330.000 turist Metz'i ziyaret etmiş, bu durum bölgesel gelişime ivme kazandırmıştır.

Fransa'nın fakir taşra kentlerinden Lens'de Louvre Müzesi'nin yeni bir şubesi açılmıştır. Aralık 2012'de açılan müzenin yılda 500.000 ziyaretçi çekmesi öngörülmektedir. Lens kenti yerel yönetimi Bilbao ve diğer kentlerde olduğu gibi kentin imajını değiştirerek ekonomiyi canlandırmayı ve %15 olan bölgesel işsizlik oranını düşürmeyi hedeflemektedir. Yerel yönetime 150 milyon avroya mal olan müzenin bakımına yılda 15 milyon avro harcanacaktır. Müzede ilk olarak Paris'teki Louvre Müzesi'nin depolarında bulunan 500-600 eserin sergileneceği belirtilmektedir. Müzenin Lens'te kurulmasının amacı, endüstrinin bitmesinden sonra ekonomik bunalıma giren İspanyol Bask şehrini, Bilbao'da 1997'de açılan Guggenheim Müzesi örneğinde olduğu gibi, müze sayesinde ayağa kaldırmaktır.

İSKOÇYA

Glasgow, Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi ile işçi ve sanayi şehri imajından kültürel varlıkları ile ilgi çeken, hizmet sektörünün egemen olduğu çağdaş kent imajına geçişi başarmış, turistler için çekici hale gelmiştir.

Glasgow'yu kültürel merkez haline getirebilmek için devlet bütçesinden 43 milyon sterlin ayrılmıştır. Liverpool Üniversitesi tarafından 2009 yılında yapılan ekonomik etki analizi çalışmaları sonucunda bölgesel net ekonomik getiri 14 milyon sterlin olarak belirlenmiştir. Kentin turizm merkezi haline gelmesi ile yaratıcı sermayenin kentte kalması için ortam yaratılması sağlanmıştır.

İSPANYA

1980'li yıllarda Bilbao gemi inşaatı ve demir çelik sanayinin merkeziydi. Ancak ağır sanayinin krize girmesi ve işsizliğin artması ile yerel yönetim hem kenti yeniden şekillendirip turizm için daha çekici hale getirmek hem de hizmete dayalı bir ekonomiye geçiş yapmak zorunda kaldı. 1989 yılında geleceğe yönelik bir master plan kabul edilerek Bilbao kentinin dönüşümüne başlanmıştır. Plan çerçevesinde ünlü Gugenheim Müzesi inşa edilmiş, müze kent için sembolik bir imge oluştururken turizm için de bir çekim merkezi haline gelmiştir.

Gugenheim Müzesi 1997 yılında yerel yönetime 132 milyon avroya mal olmuştur. Ziyarete açıldığı ilk ay müzeyi 100.000 kişi ziyaret etmiş, yılsonunda ziyaretçi sayısı 1,36 milyon kişiye ulaşmıştır. Yıllık ziyaretçi sayısı 500.000 kişi olarak bütçelenmiş, ancak 1997-2001 yılları arasında müze her yıl 1 milyonun üzerinde ziyaretçi çekmiştir. Bu rakamın %25'i kente gelen yabancı turistlerdir. Gugenheim Müzesi medyada düzenli şekilde yer alarak Bilbao hakkında farkındalık yaratmış, turistlerin ilgisini çeken bir kent haline gelmiştir. Ineum Consulting'in raporuna göre müzenin açıldığı ilk iki yılda ziyaretçiler doğrudan 433 milyon avro harcama yapmış, milli gelir 337 milyon avro artmış ve yerel yönetim artan tüketim ve kazançlar sonucunda 63 milyon avro ilave vergi geliri elde etmiştir. Müze birinci yılın sonunda masrafını karşılamıştır. Böylece ünlü bir müzenin bir kentin ekonomisini ve konumunu nasıl değiştirebileceğini örnekleyen bir proje ortaya çıkmıştır.

İSVİÇRE

İsviçre'nin Lozan kentinde her yıl gerçekleştirilen Lozan Festivali, uluslararası düzeyde tanınan, saygın bir kültür festivalidir.

Lozan Belediyesi geleneksel Lozan Festivali'nin yerel ekonomiye katkısının ölçümüne dair ekonomik etki çalışması yaptırmıştır.

Lozan yerel yönetimi, çalışmanın yapıldığı 2000 yılında festival için 5,5 milyon İsviçre Frangı harcamıştır. Öte yandan festival için gelen yabancı ziyaretçilerin harcamaları (çarpan katsayısı 1,4 olarak varsayılmış), kurumsal sponsorların ve katılımcıların harcamaları yerel ekonomiye 30 milyon İsviçre Frangı gelir sağlamıştır. Harcamalar genel olarak otelcilik ve gastronomi sektöründe yapılmıştır. Festival, Lozan'ın uluslararası tanıtım ve görünürlüğüne değer katmıştır. Festival nedeni ile televizyon, gazete, internet gibi haber kanallarında Lozan ön plana çıkmıştır. Sadece internet üzerinden sayısız tıklama almıştır. Bütün bu ücretsiz reklam faaliyetlerinin parasal değeri 1,3 milyon İsviçre Frangıdır.

6

İSTANBUL VE TÜRKİYE’NİN KÜLTÜR ÜRETİM VE TÜKETİM YAPISI

Türkiye’de kültür-sanat üretim ve tüketimine yönelik devlet desteğinin, gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında yeterli olmadığı görülmektedir.

Kişi başına düşen kültür harcamalarındaki fark, sadece gelir farkı ile açıklanamaz. Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinin milli gelire (GSYH) oranının sadece %0,1 olması Türkiye’de devletin kültürel sermaye oluşumunda çok yetersiz kaldığının bir göstergesidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın bütçesi diğer bakanlıklara göre epey kısıtlıdır. 2013 yılı bütçe tasarısına göre bakanlık bütçesi yaklaşık 1,85 milyar TL olarak belirlenmiştir. Toplam bütçe havuzundaki payı ise %0,47’dir.³ Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın genel bütçeden aldığı pay yıllardır %0,45-%0,50 civarında kalmıştır.

Seçilmiş Ülkelerde Devletin Doğrudan Yaptığı Kültür Harcamaları (2010)

Ülkeler	Kültür Bakanlığı Bütçesi (€)	GSYH’ya Oranı (%)	Kişi Başı Devlet Kültür Harcaması (€)
Almanya	8,3 milyar	0,3	101
Fransa	12 milyar	0,6	197
İngiltere	8,8 milyar	0,5	143
İtalya	6,7 milyar	0,4	112
Rusya	4,4 milyar	0,5	30
Türkiye	690 milyon⁴	0,1	10

Kaynak: Silier (2010), s: 9, Maliye Bakanlığı, 2010 yılı Genel Faaliyet Raporu s: 36, 116; www.bumko.gov.tr; Eurostat 2010 verilerinden derlenmiştir.

³ Maliye Bakanlığı 2013 yılı Bütçe Sunuş Konuşması, 30 Ekim 2012 (www.bumko.gov.tr)

⁴ 2010 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı ödeneği: TL 1,55 milyar TL. €/TL: 2,24.

Yerel idareler de kültür harcamalarına yeterli ödenek ayırmamaktadır. Kültürel yatırımlara yapılan doğrudan devlet desteği Avrupa kentleri ile karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır. Ineum Consulting danışmanlık şirketi 2009 yılında kültür, ekonomi ve medya alanlarında Avrupa'nın önde gelen organizasyonlarından biri olan Forum d'Avignon için hazırladığı raporunda, İstanbul dahil çeşitli Avrupa kentlerindeki kültürel faaliyetler için nüfus başına yapılan kamu harcamalarını ölçmüş ve kişi başına aktarılan kamu kaynağının kent nüfusunun 1 milyon kişiyi aştığı kentlerde ortalama 58 avro olduğunu saptamıştır. Bu rakam İstanbul için 20 avrodur.

Seçilmiş Kentlerde Devletin Doğrudan Yaptığı Kültür Harcamaları (2009)

Ülkeler	Kentler	Kente Yaşayan Kişi Başı Devlet Kültür Harcaması (€)
İspanya	Barselona	97
İtalya	Venedik	99
Almanya	Essen	142
Almanya	Berlin	165
Fransa	Lyon	212
İngiltere	Liverpool	600
İsviçre	Cenevre	745
Lüksemburg	Lüksemburg	748
Türkiye	İstanbul	20⁵
Brezilya	Rio	12

Kaynak: Culture-a Symbolic or Economic Success Factor for Urban Development Planning, Ineum Consulting, 2009, s: 10; Aksoy, Enlil, Kültür Ekonomisi Envanteri, 2010, s:232.

5 İstanbul'daki toplam kamu kültür harcamaları 513,5 milyon TL (yerel idareler + Kültür ve Turizm Bakanlığı+ İl Özel İdaresi), nüfus da 12,5 milyon temel alınarak, kişi başı devlet kültür harcamaları 40 TL olarak hesaplanmıştır. 2009 yılı için ortalama kur 2,00 €/TL kullanılmıştır.

BOP Consulting, Londra Belediyesi'nin yürütücülüğünde 2012 yılında yayımladıkları *World Cities Culture Report 2012* adlı raporunda, Londra ile birlikte Londra Belediyesi tarafından belirlenen 11 dünya kenti için kültür ve sanat üretim ve tüketim yapısını değerlendirmeye yönelik bir veri tabanı oluşturmuştur. Söz konusu kentler İstanbul, Berlin, Mumbai, New York, Paris, Johannesburg, Şangay, Tokyo, Singapur, Sidney ve São Paulo'dur. Raporda derlenen verilerin birbirleri ile zaman zaman uyuşmaması, bazı kentlerin kültür istatistiklerinin eksik olması, tanımların ülkeler arası farklılık göstermesi kentler arası karşılaştırmalı analiz yapmayı zorlaştırmakla birlikte genel bir değerlendirme yapmayı mümkün kılmaktadır.

Kültür Üretimi – İstanbul ve Diğer Kentler (2010)

	İstanbul	Berlin	Londra	New York	Paris	São Paulo
Kent Nüfusu (Milyon kişi)	10,4	2,3	3,8	5,4	7,2	6,7
Ulusal müze sayısı	7	18	11	5	24	1
Özel müze sayısı	71	140	162	126	113	110
100.000 kişiye düşen kütüphane sayısı	0,3	2,5	5	3	7	1
Yıl içindeki tiyatro gösterisi sayısı	6.900	6.349	32.448	43.004	26.676	
Canlı müzik mekânı	91	250	349	277	423	294
Sanat galerisi	267	421	857	721	1.046	
100.000 kişiye düşen sinema salon sayısı	38	77	73	61	85	25
Film festivalleri	35	33	61	57	190	29

Kaynak: BOP Consulting (2012), *World Cities Culture Report 2012*, Mayor of London, s: 1-77.

Kültür Tüketimi – İstanbul ve Diğer Kentler (2010)

	İstanbul	Berlin	Londra	New York	Paris	Sao Paulo
En çok ziyaret edilen 5 müze ziyaretçi sayısı (milyon kişi)	7,1	4,7	25,3	15,4	23,4	2,2
Yıllık tiyatro izleyici sayısı (milyon kişi)	2,3	2,3	14,1	28,2	5,7	
Yıllık sinema izleyici sayısı (milyon kişi)	10,3	9,1	41,6		58,2	50
Film festivali izleyici sayısı (bin kişi)	150	484	132	410	152	250
Yıllık yabancı turist sayısı (milyon kişi)	8,06	2,87	15,22	8,38	13,3	1,6
Yıllık yabancı turist sayısı (kent nüfusunun yüzdesi) %	59	82,9	194	102	113	14

Kaynak: BOP Consulting (2012), *World Cities Culture Report 2012*, Mayor of London, s: 1-77.

World Cities Culture Report'un işaret ettiği önemli bir nokta da, söz konusu dünya kentlerindeki yönetimlerin kültür ve kültür ekonomisini geliştirme çabalarıdır. Özellikle Londra, New York, Paris gibi kentler kültür ve ekonomi arasındaki ilişkiyi çoktan kavramış, kültür ekonomisini ekonomik kalkınma için bir araç olarak kullanmaktadırlar. Son yıllarda aralarında İstanbul'un da olduğu gelişmekte olan pek çok kent ise kültür ekonomisi konusunda harekete geçmiş, gerek altyapı gerek kültür üretim ve tüketimi konusunda Londra, Paris ve New York ile aralarındaki farkı kapatmaya çalışmaktadırlar.

7

İKSV 2011 YILI ETKİNLİKLERİNİN YARATTIĞI EKONOMİK ETKİ

7

1 EKONOMİK ETKİ DEĞERİ

Etkinliklerin ekonomik etkisini ölçümlemeyi mümkün kılacak veriler ve kaynakların detayları Ekler bölümünde belirtilmiştir.

Kültürel etkinliklere katılım için bilet ve turizm dışı yapılan harcama tutarının, 2011 yılındaki etkinlikler için ortalama 36 TL olduğu varsayılmıştır. Bu harcama tutarının içinde ulaşım, yeme-içme ya da kitap, CD, DVD vb. gibi bir kültür ürünü satın alımı bulunabilmektedir. Gidilen etkinlikler biletli ya da davetiyeli olsa dahi bu tür harcamalar yapılabilmektedir. İKSV'nin 2011 yılında düzenlediği etkinlikleri toplam 403.600 kişi izlemiştir. İzleyici sayısı ortalama kişi başı bilet dışı yapılan harcama tutarı ile çarpıldığında, 2011 yılı için 14,5 milyon TL'lik bir tutar ortaya çıkmaktadır. İzleyicilerin birden fazla etkinliğe katılması çalışmanın sonucunu önemli ölçüde etkilemeyecektir, çünkü birden fazla etkinliğe katılan izleyici yine benzer bilet ve bilet dışı harcamaları yapacaktır.

Ernst&Young tarafından hazırlanan Mayıs 2011 tarihli *İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Etki Değerlendirme Raporu'*nda İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti sürecinde gerçekleştirilen projeler ile yaratılan sosyoekonomik etkiler değerlendirilmiş, bu süreçte İstanbul'da otel doluluk oranlarının %5-10 oranında arttığı, ortalama geceleme süresinin de 2,7 gecedan 4 geceye uzadığı gözlemlenmiştir. Ernst&Young raporunda bahsedilen otel doluluk oranındaki artışın 2011 yılında da devam ettiği varsayılırsa, İKSV etkinlikleri sırasında, özellikle İstanbul Bienali zamanında, etkinlik mahallindeki otellerin doluluk oranının %5-10 arttığı savı rahatlıkla öne sürülebilir. Ayrıca İKSV etkinlikleri nisan-ekim gibi uzun bir zaman dilimini kapsadığından, otellerin artan doluluk oranları daha uzun süreli korunabilmektedir.

Dünyanın en büyük otel konaklama tedarikçilerinden Hotels.com'un hazırladığı 2011 *Küresel Otel Fiyatı Endeksi Raporu*'na göre İstanbul'daki ortalama otel fiyatları; 3 yıldızlı 65 pound (182 TL), 4 yıldızlı 88 pound (246 TL), 5 yıldızlı 147 pound (411 TL) olmuştur.⁶ İstanbul'a 2011 yılında İKSV etkinlikleri için gelen yaklaşık 10.000 yabancı izleyici ve konuğun en az 1 gece konakladığı ve misafirlerin en düşük 3 yıldızlı otel tercih edeceği düşünülürse, sadece konaklama için 1,8 milyon TL'lik bir harcama yapıldığı görülmektedir. İKSV 2011 yılında misafir ettiği yabancı konuklar için oteller ile parasal olarak 1 milyon TL'lik konaklama bedeline eşdeğer anlaşmalar yapmıştır.

Etkinliklere gelen yabancı konukların, konaklamanın yanı sıra yeme, içme ve ulaşım harcamalarının günde ortalama 100 TL olduğu varsayılırsa, toplam 1 milyon TL'lik konaklama dışı bir harcama yapılmış demektir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, 2011 yılında yabancıların gerçekleştirdiği kişi başı ortalama harcama tutarı 637 dolardır (1.064 TL).⁷ İyimser bir bakış açısı ile TÜİK'in hesapladığı kişi başı ortalama harcama bilgisinden yola çıkarak, yabancı konukların harcama tutarının 10,6 milyon TL'ye ulaştığı söylenebilir. Bu çalışmada yabancı konuk başına toplam 282 TL (182 TL 3 yıldızlı konaklama+100 TL konaklama harici harcamalar) harcama yapıldığı varsayılmıştır.

⁶ 2011 ortalama TL/GBP = 2,8.

⁷ TCMB 2011 ortalama kur: TL/USD = 1,67.

Toplam Ekonomik Etki (2011)

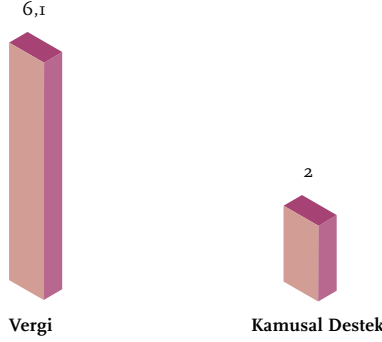
	Milyon TL
Doğrudan ekonomik etki	
İKSV'nin harcamaları ⁸	21
Dolaylı ekonomik etki	
İzleyici harcamaları (İzleyici sayısı x bilet dışı harcama)	14,5
Yabancı konuk harcamaları (Konaklama, yeme-içme, ulaşım vb.)	2,8
Toplam doğrudan ve dolaylı etki	38,3
Genel ekonomideki çarpan etkisi	
Genel ekonomideki çarpan etkisi (marjinal gayrisafi katma değer çarpan katsayısı= 0,82)	31,7
Toplam ekonomik etki	70

7 2 KAMUSAL DEĞER: VERGİ VE İSTİHDAM

İKSV aldığı kamusal destekten çok daha fazla vergi geliri ve istihdam yaratarak, devlete net bütçesel bir kaynak oluşturmaktadır. Kamu, 2 milyon TL mali desteğine karşılık en az 3 katı kadar vergi kazancı elde etmektedir.

⁸ İKSV'nin harcamalarına ait başlıklar 44. sayfada belirtilmiştir.

Kamuya Ödenen Vergi ve Kamusal Destek Karşılaştırması (Milyon TL) 2011

Vergi

Kamu İKSV etkinlikleri kanalı ile 3 tür vergi geliri elde etmektedir:

- İKSV'nin kamuya aktardığı vergi ödemeleri
- İzleyici ve konuk harcamaları üzerinden elde edilen katma değer vergisi (KDV) geliri.
- Kurumlar vergisi: Ciro su artan mahalli işyerlerinin ödediği vergilerden oluşmaktadır. Etkinlikler süresince mahalli işyerlerinin ciroları artmaktadır. Ortalama kârlılık oranının %7 olduğunu varsayarsak %20 kurumlar vergisi oranı kadar kurumlar vergi geliri artışı (%1,4) olacaktır. Ancak iş yerlerinin ciro ve artış yüzdeleri bilgisi eksik olduğundan kurumlar vergisindeki artış miktarı hesaplanamamıştır.

Vergi ve Kamusal Destek Karşılaştırması

	2011 (Milyon TL)
İKSV	4,7
İzleyici ve yabancı konuk harcamaları üzerinden KDV geliri (Ortalama %8)	1,4
Toplam ödenen vergi	6,1
Kamusal mali destek	2

İstihdam ve Gönüllü Çalışanlar

İKSV 2011 yılında toplam 184 kişiyi istihdam etmiştir. Özellikle gençlere yönelik çalışmalara öncelik veren İKSV, kültürün ülke kalkınmasındaki rolünün bilinci ile etkinliklerinde eğitim programlarını öne çıkarmaktadır. 2007 yılında başlatılan ve 2012 yılında kapsamı genişletilen *BitamBiöğrenci* projesi ile 7-21 yaş sınırları arasındaki binlerce öğrencinin İKSV'nin tüm etkinliklerine ücretsiz olarak katılması sağlanmaktadır.

İKSV, genç bireylerin gelişimini sağlamak üzere, etkinliklerinde çok sayıda gönüllü istihdam etmektedir. 2011 yılında 1.000'e yakın gönüllü istihdam edilmiştir. Gönüllü çalışan gençler hem etkinliklere ücretsiz katılabilmekte hem de ileride işgücü piyasasına dahil olduklarında kullanabilecekleri çeşitli beceriler (insanlara ve çevreye karşı duyarlılık, değişime açıklık, ekip çalışması, yaratıcılık, organizasyon ve liderlik becerisi, iletişim, esneklik, hoşgörü, özgüven, vb.) kazanmaktadırlar.

7 | 3 MEDYA DEĞERİ

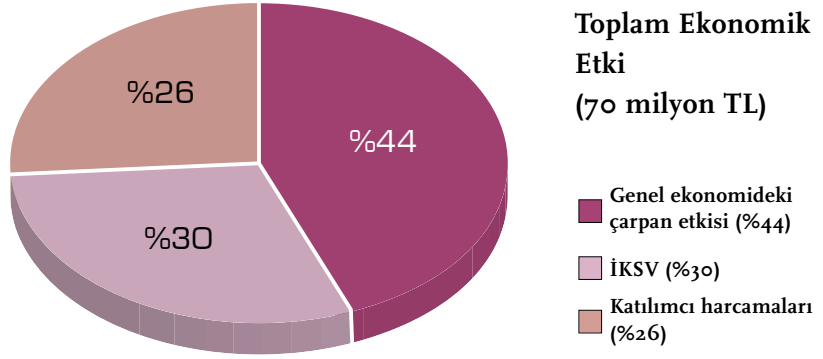
Medya değeri etkinliklerin medyada kapladığı yer üzerinden hesaplanmaktadır. İKSV'nin tüm kültür ve sanat etkinlikleri yazılı ve görsel medyada sıkça yer bulmaktadır. Bunun yanı sıra İKSV dışındaki kaynakların, yabancı basın mensuplarının, bloggerların ve etkinliklere katılan sanatçıların Facebook ve Twitter takipçileri ile paylaştıkları haberler de vardır. Örneğin İstanbul Bienali'nde sergilenen yapıtlar ve fotoğraflar 100.000'e yakın Facebook ve 385.000'in üzerinde Twitter kullanıcısıyla paylaşılmıştır.

İKSV etkinlikleri gazete, televizyon, radyo gibi geleneksel medyanın yanı sıra günümüzde hızla yayılan çevrimiçi medyada da geniş şekilde yer almaktadır. İKSV web sitesinin ziyaretçi sayısı 2011 yılında 300.000 kişiye ulaşmıştır. Ayrıca tüm etkinliklere ait bilgiler 35.000 adet e-bülten üyesi ile düzenli olarak paylaşılmıştır. Tüm etkinliklerin yazılı ve görsel medyada yansması olmuştur.

İKSV etkinliklerinin 2011 yılı içindeki medya sponsorluklarının toplam parasal değeri 15 milyon TL'dir. Ayrıca, etkinliklere katılan yabancı konukların İstanbul deneyimlerini sosyal medyadan takipçileri ile paylaşmaları, gerek kentin turistik tanıtımı gerekse sponsor kurumların uluslararası görünürlüğü için eşsiz bir reklam fırsatıdır. Haber takip ajansı Ajanspress'ten alınan raporlar doğrultusunda, 2011 yılında İKSV etkinlikleri ile ilgili ulusal yazılı ve görsel basında yer alan haberlerin reklam eşdeğerine dair kabaca bir hesaplama yapıldığında, 180 milyon dolarlık bir rakama erişilmektedir. Bu tutara uluslararası basında yer alan haberlerin reklam eşdeğerleri de eklendiğinde büyük rakamlara ulaşılmaktadır. Etkinliklerin ve sponsorlarının medyada yer almasının parasal değeri hem kamu hem de sponsor kurumlar için çok önemlidir. Ancak gerçeği yansıtacak bir hesaplama sonrasında medya değerinin ekonomik etki analizine dahil edilmesi, sonuçları kuşkusuz daha kapsamlı olacaktır. Bu çalışmaya sadece medya sponsorluklarının parasal değeri dahil edilmiştir.

7 4 GENEL DEĞERLENDİRME

İKSV'nin yürüttüğü ekonomik etki araştırması sonucunda, 2011 yılında düzenlenen tüm etkinlikler için yapılan harcamalar, izleyici ve yabancı konuklar tarafından yapılan bilet dışı harcamalar, genel ekonomide yaratılan çarpan etkisi ile birlikte, ekonomiye yaklaşık 70 milyon TL'lik toplam bir katkı sağlandığı ortaya çıkmaktadır.

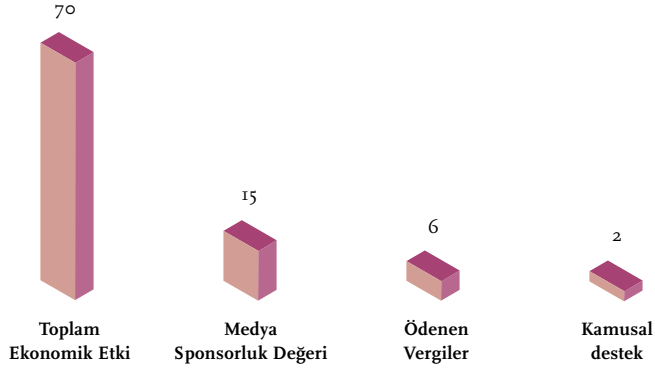

Medya reklam eşdeğeri olan 15 milyon TL de bu miktara eklenirse, İKSV etkinliklerinin yarattığı toplam ekonomik değer 85 milyon TL olarak ortaya çıkacaktır. 2011 yılında İstanbul'un kent ekonomisi yaklaşık 298 milyar TL'ye ulaşmıştır (Türkiye içindeki payı %23). İKSV etkinliklerinin 2011 yılında yarattığı toplam ekonomik etkinin İstanbul kent ekonomisindeki payı %0,03 (on binde üç) olmuştur.⁹ İKSV'nin düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerinin yarattığı 70 milyon TL'lik ekonomik değer, etkinliklerin kent ekonomisine katkısını vurgulamaktadır.

İKSV 2011 yılında 2 milyon TL'lik bir kamusal destek almış, bunun yanı sıra kamuya 4,7 milyon TL'lik vergi ve yasal ödeme yapmıştır. İKSV kamudan aldığı desteğin 2 katından fazla bir miktarı vergi olarak kamuya geri aktarmıştır.

⁹ TÜİK verilerine göre 2011 yılı Türkiye gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) değeri cari fiyatlarla 1.298.062 milyon TL olmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi verilerine göre İstanbul'un Türkiye GSYH'deki payı %23'tür.

Kamuya Ödenen Vergi ve Kamusal Destek Karşılaştırması (Milyon TL) 2011

Kültür ve sanat etkinliklerinin ekonomik etkisinin somut olarak ortaya konulması daha fazla kamu desteği talep etmeyi haklı kılmaktadır. Kamu kaynak tahsisi açısından değerlendirildiğinde 2 milyon TL'lik kamusal kaynak 70 milyon TL'lik bir ekonomi, 15 milyon TL'lik medya değeri ve 1,4 milyon TL'lik KDV gelir artışı yaratmaktadır. Kurumlar vergisi gelir artışı bu hesaplama dışında tutulmuştur.

Çalışmada tartışılan etkiler sadece parasal değerler ile ifade edilebilen değerlerdir. Bunun yanı sıra parasal olarak ifade edilmesi daha zor, ancak toplum refahı ve kalkınma için büyük önem arz eden etkinliklerin sosyal fayda ve eğitsel boyutları da tartışılmalıdır.

8 SONUÇ VE ÖNERİLER

İKSV ve diğer kâr amacı gütmeyen kültür ve sanat kurumları yıllardır kısıtlı öz kaynakları ile kaliteli, eğitsel işlevi olan etkinlikler gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Ancak artan maliyetler söz konusu etkinliklerin herkese ulaşmasını engellemekte, dolayısıyla bireyler tarafından yeteri kadar etkinlik üretilip tüketilememektedir.

İnsan odaklı gelişmenin itici gücünün kültür ve eğitim olduğu gerçeğinden hareketle, kültür politikaları da uzun vadeli sürdürülebilir kalkınma stratejisinin bir parçası olarak kurgulanmalıdır. Kamu, kültürel zenginliği ekonomik değere dönüştürme konusunda kültür-sanat alanına düzenli şekilde destek sağlamalıdır.

Kültürel etkinliklerin ekonomiyi canlandırıcı, vergi gelirlerini ve istihdamı artırıcı etkisi İKSV'nin yürüttüğü çalışma ile ortaya konulmuştur. Ancak kültürel etkinliklerin ekonomik değerinden çok sosyal faydaları önemsenmelidir. Kültür politikaları oluşturulurken etkinliklerin kanıtlanabilir ekonomik etkisi ile birlikte sosyal faydası da gözden geçirilmeli, etkinliklerin erişilebilir kılınması ve merkez dışı bölgelerde de sunulmasına imkân yaratmak için kamusal teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Türkiye'de kültürel faaliyetlerin gelişiminin sağlanması ve ekonomik getiri sağlayacak yönünün açığa çıkarılması için kamusal desteğe ihtiyaç duyulan temel politikalar şunlardır:

Kültür-sanat alanına yönelik kamusal teşvikler, doğrudan mali destek ya da etkinlik izleyici sayıları üzerinden hesaplanan bir mekanizma ile düzenlenebilir.

Kültür ve sanat vakıflarının tedarikçilere ödedikleri KDV, kâr amacı gütmeyen bu kurumları maddi olarak zorlamaktadır. Vakıfların ödedikleri KDV miktarlarını geri alabilmelerine yönelik bir çözüm bulunmalıdır.

Vergiden muaf vakıflar, katma değer vergisi tahakkuk ettirmeseler bile kültürel faaliyetleri için yaptıkları satın almalarda katma değer vergisi ödemekte ve söz konusu vergi tutarını indirme olanağı olmadığı için, bu tutar maliyetleri %18 oranında artırmaktadır. Bu durumda önerilen ya vakıfların, ödedikleri KDV tutarını diğer vergi ve yasal ödemelerinden mahsup edebilmelerinin ve kalan tutarı geri alabilmelerinin sağlanması ya da kültür sanat tedariklerinde vergi oranının %1 gibi sembolik bir orana indirilmesidir.

Kültür-sanatla ilgili yatırımlarda KDV ödenmemesi gibi bir çözüm de yaratılabilir. Esnek bir uygulama için, ilgili bakanlıklar arasında imzalanacak bir protokol ile bu konuda yapılacak mevzuat düzenlemeleri üzerinde çalışılmalıdır. Sponsorluk harcamalarının vergisel açıdan gider yazılması olanağı sağlanmalıdır. Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde yapılan sponsorluk harcamalarının vergisel açıdan gider yazılması benimsenmiştir. Bu tür gider indirimlerinin, kültür, sanat, eğitim amaçlı sponsorluk harcamalarını kapsayacak şekilde genişletilmesi yerinde olur.

Kültürel harcamalar için en önemli parasal kaynaklardan biri de Milli Piyango gelirleridir. Milli Piyango gelirlerinin bir bölümü kültür ve sanat etkinliklerinin desteklenmesi için tahsis edilebilir. Avrupa'da çoğu ülkede milli piyango gelirleri kültürel yatırımlara tahsis edilmiştir. Örneğin İngiltere Milli Piyango Dairesi gelirlerinin %28'ini spor, eğitim, kültür, çevre ve sağlık projelerine tahsis etmektedir. Almanya'da ise bu oran %20'dir. Türkiye'de ise Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü 2011 yılında gelirlerinin %44'ünü (390 milyar TL) Maliye Bakanlığı'na aktarmıştır. Maliye Bakanlığı aktarılan bu fonu Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Fonu ve Olimpiyat Düzenleme Fonu'na aktarmıştır. Kültür harcamalarına aktarılan bir fon görülmemektedir.¹⁰

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın genel bütçe içindeki payı %0,5'ten en az %1'e yükseltilmelidir. Gelişmekte olan ülkelerde devletin kültür harcamalarının milli gelire oranı %0,3 ile 0,5'i arasında iken Türkiye'de bu oran sadece %0,1'dir.

Dünyadaki örneklere baktığımızda her ülkede farklı modeller benimsenmiş olsa da genel hatlarıyla kültür-sanat faaliyetlerinin değişik aktörlerin birlikte yarattıkları fonlarla desteklendiğini görmekteyiz. İster kamu ister özel sektör desteği olsun, tek bir kaynağa dayalı modeller artık geçerliliğini yitirmektedir. Kültür girişimciliği gibi son dönemde öne çıkan ve üzerinde çok konuşulan kavramlar, kültür ve sanatın desteklenmesi konusunda alternatif yöntemler ve Türkiye için oluşturulabilecek özgün yapılanmalar tartışılmalıdır. Örneğin kamu, kültürel faaliyetler alanlarında üretim veren özel kurumlara, sivil toplum kurumlarına, gönüllü örgüt ve kişilere, söz konusu kurumların kendi çabaları ile yarattıkları özel sektör fonlarına eşit miktarda ya da eşit oranda parasal kaynak aktarabilir. Bu tarz bir kaynak tahsis yöntemi hem kamusal fonların kurumlar arası adil dağılımına katkıda bulunacak hem de kurumları daha çok özel sektör desteği bulmaya özendircektir.

İKSV'nin Türkiye'nin tanıtımına, İstanbul'un marka değerine büyük katkısı vardır. Bu nedenle Başbakanlık Tanıtma Fonu tarafından daha da geniş olanaklarla desteklenmelidir. Fonun amacının yerine getirilmesi yönünden, İKSV'nin desteklenmesi, kaynak kullanımını açısından en iyi seçeneklerden biridir.

Yerel yönetimlerin, yaşam kalitesini yükseltecek kültürel, sanatsal ve eğitsel faaliyetlerinde daha etkili rol oynayarak bu tür görevleri üstlenmeleri giderek benimsenmekte ve yaygınlaşmaktadır. İKSV bir yerde yerel yönetimlerin bu görevlerini yerine getirdiğinden yerel yönetimlerin katkıları, en azından parasal olmayan katkıları artırılmalıdır.

9 EKLER

Ekonomik etki analizini mümkün kılan varsayımlar ve veriler aşağıda sıralanmıştır.

Varsayımlar

İKSV 2011 yılı kültür-sanat etkinliklerinin mahalli ekonomiye etkisini ölçümlemek için bir takım varsayımlar yapılmıştır:

1. Yerli izleyiciler için bilet dışı harcama tutarı 36 TL'dir. GfK'nın 2010 yılında İKSV veri tabanındaki 30.000 kişiye e-posta yolu ile gönderdiği anket formunu 831 kişi yanıtlamıştır. Çalışmanın örneklemini söz konusu 831 kişinin verdiği cevaplar oluşturmaktadır. GfK Türkiye tarafından gerçekleştirilen analiz sonucunda kültürel etkinliklere katılım için bilet ve turizm dışı yapılan harcama tutarının 2010 yılı etkinlikleri için ortalama 34 TL olduğu görülmüştür. 2011 yılı etkinlikleri için ayrıca bir izleyici harcama anketi yapılmamış ancak 2011 yılı ortalama TÜFE oranı dikkate alınarak 2011 yılı için ortalama (yerli) izleyici harcamalarının 36 TL olduğu varsayılmıştır.
2. Yabancı konuklar en az 1 gece ve en düşük 3 yıldızlı otelde konaklamışlardır. Yabancı konukların günlük konaklama dışı harcamaları 100 TL'dir.
3. Yerli izleyici ve yabancı konuk harcamaları üzerinden katma değer vergisini (KDV) hesaplamak için ortalama oran olarak %8 alınmıştır.
4. Yerli izleyiciler etkinliğe katılmasalardı etkinlik zamanı kendi bölgelerinden çıkmayacak, hiçbir dış harcama yapmayacaklardı.

Verilerin Toplanması

İKSV'nin 2011 yılında düzenlediği tüm etkinliklerin doğrudan ve dolaylı olarak ekonomik etkisinin ölçümü için gerekli veriler 2010 yılında gerçekleştirilen *İstanbul'da Kâr Amacı Gütmeyen Kültür ve Sanat Kurumlarının Ekonomiye Katkısı* başlıklı araştırma¹¹ kapsamında GfK'nın yaptığı izleyici harcama anket cevaplarından, İKSV'nin 2011 yılı Faaliyet Raporu'ndan, TÜİK İstatistiklerinden ve Ernst&Young'ın Mayıs 2011 yılında hazırladığı "*İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Etki Değerlendirme Raporu*"ndan derlenmiştir. İKSV Pazarlama ve Medya bölümünün verileri, medya değeri hesaplamasında kaynak olarak kullanılmıştır.

Veriler

1. İzleyici Harcamaları

- (a) Etkinliklere gelen izleyici sayısı
- (b) İzleyicilerin yerli yabancı (turist) olarak ayrımı
- (c) İzleyicilerin etkinliklere katılım için bilet bedeli dışındaki harcamaları (yeme-içme, ulaşım, konaklama, alışveriş, otopark, diğer)
- (d) Yabancı izleyicilerin konaklama ve günlük harcamaları (=konaklama süresi x günlük harcama + konaklama süresi x ortalama konaklama ücreti)

2. Katılımcı Harcamaları

- (a) Sanatçılar, teknik ekip
- (b) Yabancı konuklar
- (c) Sponsor kurum harcamaları

3. İKSV'nin Harcamaları

- a) Telif hakları
- b) Çalışanlara ödenen ücret
- c) Tedarikçilere ödenen mal ve hizmet bedeli
- d) Etkinlik için yapılan sigorta harcamaları
- e) Diğer etkinlik giderleri

¹¹ Araştırma, GfK Türkiye, İKSV ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültür Politikaları ve Yönetimi Araştırma Merkezi (KPY) ortaklığında, 2011'de İstanbul'da gerçekleştirildi. Araştırma kapsamında İstanbul'daki kâr amacı gütmeyen kültür sanat kurumlarının İstanbul'un ekonomisine katkısının hacmi, bu katkının çeşitliliği ve bu kurumların yarattığı istihdam olanakları araştırıldı.

Ekonomik Etki Analizi Yönteminin Kısıtları

Ekonomik etki analizi yönteminin en büyük kısıtları kültür-sanat alanındaki veri eksikliği sorunu ve dışsal ekonomilerin¹² varlığıdır. Kültürel mal ve hizmetlerin çoğu erdemli (tüketimi toplum için faydalı) mal özelliği taşıdığından, değerlendirilmelerinde hem sosyal hem ekonomik fayda ve maliyetler göz önüne alınmalıdır. Ekonomik etki analizi sadece parasal fayda ve maliyet akımlarını ölçümlemeye yarayan bir analiz yöntemidir. Dışsal ekonomileri hesaba katmaz.

Ekonomik etki analizinden anlamlı bir sonuç çıkartabilmek için etkinlik bölgesinin sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Mahalli net ekonomik katkıyı yaratacak olan bölgeye dışarıdan gelen katılımcıların, kurumların ve tedarikçilerin yaptıkları harcamalar olacaktır. Genel olarak dikkat edilmesi gereken nokta ekonomik etki analizine dahil edilecek harcamaların neden sonuç ilişkisi içerisinde açıklanabilir olmalarıdır. Harcamaları tetikleyen tek faktör etkinlik olmalıdır. Örneğin sponsor kurumlar 2011 yılında İKSV'ye 13,3 milyon TL'lik maddi katkıda bulunmuşlardır. İKSV etkinlikleri olmasaydı sponsor kurumların bu bütçeyi nerede kullanacaklarına dair kesin bir bilgi olmadığı için sponsor kurum ödemeleri ekonomik etki analizine dahil edilmeyecektir. Yine de böyle bir maddi kaynağın diğer kültür etkinlikleri yerine İKSV etkinliklerine aktarılması, İKSV'nin düzenlediği kültür etkinliklerinin medya ve prestij değerinin sponsor kurumlar tarafından çok önemsendiğine işaret etmektedir.

¹² Dışsal ekonomi kavramı kamu ekonomisi ilkelerine göre belli bir mal ya da hizmetin tüketimi sonucu sağlanan faydanın sadece tüketene değil, topluma ve çevresine de yayılmasını ifade eder, örneğin eğitimin suç oranlarını azaltması gibi.

10 KAYNAKÇA

KİTAPLAR VE AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Adams, Sarah- Sapsford, David- Southern, Alan (2008). **Considering the Economic Impacts of the 2008 European Capital of Culture: A Review on the Literature Concerning "Economic Multiplier Effects", European Capital of Culture Research Programme Impacts08 Team, Report by University of Liverpool, October 2008, s: 1-40,** (http://www.liv.ac.uk/impacts08/Publications/Economic_Impacts_of_the_Liverpool_ECoC.pdf 15/7/2011)

Aksoy, Asu- Enlil, Zeynep (2011). **Kültür Ekonomisi Envanteri, İstanbul 2010.** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Allen & Shaw (2000, 2002). **The British Art Festivals Association Study: Festivals Mean Business.** Londra, İngiltere

Bowitz, Einar- Ibenholt, Karin (2009). **Economic Impacts of Cultural Heritage – Research and Perspectives.** *Journal of Cultural Heritage.* Vol 10 No 1, s:1-8

Confer, John- Pennington Gray, Lori- Thapa, Brijesh- Holland, Stephen (2002). **Heritage Tourism Study, Final Report,** St. Johns County, Florida, October 2002

Cutaia, Grégory (2007). **City Development and Tourism Offer: the Case of Metz.** *Master of Arts European Tourism Management,* Bournemouth University (<http://www.du.se/PageFiles/5054/Cutaia.pdf> 15/8/2011)

Deffner, Alex- Metaxas, Theodore (2006). **The Interrelationship of Urban Economic and Cultural Development: The Case Of Greek Museums.** Discussion Paper Series 12(4): s:57-82

Ekşioğlu, Şefika Zeynep (2012). **Kültürel Sermaye ve Ekonomik Kalkanma Arasındaki İlişkinin Girdi Çıktı Analizi ve Fayda Maliyet Analizi Yöntemleri ile**

Türkiye için Değerlendirilmesi. Basılmamış Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, İstanbul

Florida, Richard (2002). **The Rise of Creative Class and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life.** New York: Perseus Book Group

Garcia, Beatriz- Melville, Ruth- Cox Tamsin (2009). **Creating an Impact: Liverpool's Experience as European Capital of Culture,** Report commissioned by University of Liverpool, (<http://www.liv.ac.uk/impacts08/Publications/publications.htm> 25/7/2011)

Llop, Maria- Arauzo, Josep (2007) **Economic Impact of a New Museum on the Local Economy: The Gaudi Center,** Research Paper, Department of Economics, Universitat Rovira, Reus, Spain, s:1-24 (<http://gandalf.fcee.urv.es/professors/JosepMariaArauzo/documents/Paper%20Llop%20and%20Arauzo.pdf>, 15/11/2011)

Lord, Bruce- Strauss, Charles (1998). **Economic Impacts of a Heritage Tourism System.** Paper presented at 1998 National IMPLAN Conference October 15-16, 1998 (http://www.fs.fed.us/ne/newtown_square/publications/technical_reports/pdfs/scanned/gtr269f.pdf#page=7, 15/11/2011)

O'Brien, Dave (2010). **Measuring the Value of Culture: a Report to the Department for Culture, Media and Sport.** Art and Humanities Council / Economic and Social Research Council, London UK (<http://www.culture.gov.uk/publications/7660.aspx> 2/10/2011)

Plaza, Beatriz (2006). **The Return on Investment of the Guggenheim Museum Bilbao.** *International Journal of Urban and Regional Research* Vol 30 (2) ,s: 452-467

Russo, Paolo- van der Borg, Jan (2005). **The Impacts of Culture on the Economic Developments of Cities.** Rotterdam: Erasmus University (<http://www.wien.gv.at/meu/fdb/pdf/intern-vergleichsstudie-ci-959-maz7.pdf>)

Scherer, Roland- Strauf, Simone- Bieger, Thomas (2001). **Die Wirtschaftliche Effekte von Kulturevents: Das Beispiel Lucerne Festival.** Lozan: Jahrbuch der Schweizerischen Tourismuswirtschaft. http://www.alexandria.unisg.ch/export/DL/Thomas_Bieger/13925.pdf 15/11/2011)

Sezer, Mustafa Serdar (2010). **Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi.** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi

Shellard, Dominic (2004). **Economic Impact Study of UK Theater.** University of Sheffield tarafından Arts Council, England için hazırlanmış rapor.

Silberberg, Ted (1994). **Cultural Tourism and Business Opportunities for Museums and Heritage Sites,** Makale Sunumu, Conference of School of Business, University of Victoria, Ontario, Canada, s:1-11

Silier, Orhan (2011). **Onlar Nasıl Başarıyor? Avrupa'da Kültürel Miras ve STK'lar.** Avrupa Kültürel Miras Kuruluşları Federasyonu (Europa Nostra), İstanbul: Punto Baskı ve Çözümleri

Throsby, David (2003b). **Economics and Culture.** Cambridge University Press

Uysal, Muzaffer - Gitelson Richard (1994). **Assessment of Economic Impacts: Festivals and Special Events,** *Festival Management and Event Tourism,* Vol 2 s: 3-9

YAYINLAR VE RAPORLAR

Department for Culture, Media and Sport, United Kingdom (DCMS) (Mayıs 2007). **A Framework for Evaluating Cultural Policy Investment**, (http://www.culture.gov.uk/images/research/Aframeworkforevaluatingculturalpolicyinvestmentnontechnical-summary.pdf 2/10/2011)

Department for Culture, Media and Sport, United Kingdom (DCMS) (Ağustos 2007). **The Feasibility of a Live Music Economic Impact Study**, (http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.culture.gov.uk/NR/rdonlyres/2052207F-5635-4006-A5A5-FE2BBAA7718A/0/feasibilitystudylivemusicimpact.pdf 2/10/2011)

Devlet Planlama Müsteşarlığı (2006) **Kültür Özel İhtisas Raporu, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**, (http://plan.gov.tr 2/8/2011)

Economics and Heritage Conservation (1998): *A Meeting organised by the Getty Conservation Institute, Getty Center, Los Angeles, USA*

European Commission, Green Paper, "Unlocking the Potential of Culture and Creative Industries", Brussels COM(2010) 183 (http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/GreenPaper_creative_industries_en.pdf)

Ecorys UK Ltd (2011). **Ex-post Evaluation of 2010 European Capitals of Culture**, *Final Report for European Commission Directorate General for Education and Culture* (www.uk.ecorys.com)

Ineum Consulting (2009). **Culture – A Symbolic or Economic Success Factor for Urban Development Planning?** Ineum Consulting tarafından Forum D'Avignon için hazırlanan rapor, www.forum-avignon.org (http://www.forum-avignon.org/newsletters/NewsLetter_o8_2010_EN.html 19/9/2011)

National Museum Director's Conference, London (2010).

Museums Deliver, s:1-34 (www.nationalmuseums.org.uk/resources 15/11/2011)

Statistisches Bundesamt Deutschland (2011). **Statistisches Jahrbuch 2011**, Germany (www.destatis.de)

Urban Partners (2005). **Economic Impact of the Salvador Dali Exhibition**. Urban Partners tarafından Philadelphia Museum of Art için hazırlanan rapor, Advanta, USA.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı (2010). **Türkiye'de Kültür ve Turizm Verileri 2002-2010**.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (3. Dönem 2010). **Ekonomik Göstergeler**. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). **Kültür İstatistikleri 2009**. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası

Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED) (Mart 2011). **Turizm Raporu**

United Nations Development Programme (UNDP) (2010) **Creative Economy: a Feasible Development Option**. www.unctad.org/creative-economy (http://www.undp.org/tr/publications/Documents/UNDP_IGE_2011_TR_Ozet.pdf 21/1/2012)

World Bank (1999). **Culture and Sustainable Development. A Framework for Action**. Washington, DC. World Bank

RESMİ İNTERNET SİTELERİ

www.aam-us.org: American Association of Museums

www.americansforthearts.org/ economic Impact: Americans for the Arts

www.bwmi.de: Almanya Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı

www.bumko.gov.tr: TC Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü

www.camelot_group.co.uk: İngiltere Milli Piyango İdaresi

www.culture.gov.uk: İngiltere Kültür Medya ve Spor Bakanlığı

www.destatis.de: Almanya İstatistik Kurumu

www.ec.europa.eu/eurostat: Eurostat Avrupa Birliği İstatistikleri

www.kultur.gov.tr, www.kultur.gov.tr/dosim: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı

www.lotto-berlin.de: Almanya Milli Piyango İdaresi

www.louvre-lens.fr: Louvre Müzesi, Lens

www.millipiyango.gov.tr: Türkiye Milli Piyango Dairesi

www.sgb.kulturturizm.gov.tr: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı

www.sp.gov.tr: T.C. Kalkınma Bakanlığı – Kurumsal ve Stratejik Yönetim Dairesi

www.tate.org.uk: Tate Modern Müzesi

www.thartnewspaper: The Art Newspaper Dergisi

www.ttyd.org.tr: Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği

www.tuik.gov.tr: Türkiye İstatistik Kurumu

www.turofed.org.tr: Türkiye Otelciler Federasyonu

www.tursab.org.tr: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği

www.undp.org.tr: UNDP Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

www.unesco.org: UNESCO Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Örgütü

www.unwto.org: UNWTO Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü

Değerli katkılarından dolayı
Prof. Dr. Asaf Savaş Akat,
Doç. Dr. Aylin Seçkin,
Prof. Dr. İrini Dimitriyadis ve
Dr. Öztin Akgüç'e
teşekkür ederiz.

Yayıma Hazırlayanlar
Dr. Ş. Zeynep Ekşioğlu
Özlem Ece

Grafik Tasarım
Bülent Erkmén

Düzeltili
Ceren Yartan

Baskı Öncesi Hazırlık
Barış Akkurt, BEK

Baskı
Ofset Yapımevi

© İstanbul Kültür Sanat Vakfı
Nejat Eczacıbaşı Binası
Sadi Konuralp Caddesi No: 5
Şişhane 34433 İstanbul
T: 0212 334 07 00 (pbx)
F: 0212 334 07 16
info@iksv.org
www.iksv.org

İstanbul, Aralık 2012

